

Význam biotopů s lesy výmladkového původu v lesní krajině

Specializovaná mapa s odborným obsahem

Autoři: prof. Dr. Ing. Petr Maděra, Ing. Martin Machala, doc. Ing. Antonín Buček, CSc.,
Ing. Michal Friedl

*Ústav lesnické botaniky, dendrologie a geobiocenologie, Lesnická a dřevařská fakulta,
Mendelova univerzita v Brně, Zemědělská 3, 613 00 Brno*

Průvodní zpráva

I) Cíl výsledku

Cílem zpracování mapy je posouzení významu správních obvodů obcí s rozšířenou působností (ORP) z hlediska pravděpodobného výskytu lesů výmladkového původu, a to na základě podílu jejich plochy k ploše lesa v ORP.

Jedná se o významný podklad, usnadňující vyhledávání oblastí a lokalit s charakterem starobylých pařezin.

Mapa vznikla v rámci řešení projektu Starobylé výmladkové lesy, jejich význam a udržitelnost v kulturní krajině (Ministerstvo kultury ČR, identifikační kód DF13P01OVV015) a je součástí souboru map, hodnotících přírodní, historické a současné předpoklady výskytu lokalit starobylých pařezin na území ČR v územních rámcích správních obvodů obcí s rozšířenou působností (ORP).

II) Popis výsledku

Na mapě jsou správní obvody obcí s rozšířenou působností (ORP) rozlišeny do 5 kategorií podle podílu plochy pravděpodobného výskytu lesů výmladkového původu, která byla odvozena na základě celoplošného mapování biotopů a předpokládaného výskytu lesů výmladkového původu v příslušných biotopech, vztáženého k ploše lesa v ORP.

Primárním zdrojem dat pro zpracování mapy jsou výsledky mapování biotopů, významných z hlediska ochrany přírody (tzv. typů přírodních stanovišť). Základní mapování typů biotopů na území ČR proběhlo v letech 2001 – 2004, od roku 2006 probíhají aktualizace mapování, takže se jedná o zcela aktuální podklady.

Z katalogu biotopů České republiky (CHYTRÝ et al. 2010) byly vybrány všechny typy biotopů, u kterých lze předpokládat výskyt lesních porostů výmladkového původu (viz tab. 1). Tento předpoklad se opíral o samotnou charakteristiku biotopu uveřejněnou v katalogu (např. biotopy L3 – dubohabřiny, L6 – teplomilné doubravy a některé biotopy acidofilních doubrav – L7), rešerši literatury a dříve publikované výsledky (např. FRIEDL 2011) a konečně také výsledky terénních rekognoskačních šetření (viz např. BUČEK et al. 2010, FRIEDL 2008)

Celková plocha 22 takto vybraných typů biotopů činí v ČR 7031 km². Zastoupení porostů výmladkového původu je ovšem v jednotlivých typech biotopů velmi rozdílné. Proto autoři mapy několikanásobně opakovaným expertním posouzením určili pravděpodobnost výskytu porostů výmladkového původu v jednotlivých vybraných typech biotopů (tab. 1).

Tab. 1 Typy biotopů s pravděpodobným výskytem lesů výmladkového původu

Kód	Biotop	Výskyt lesa výmladkového původu v biotopu v %
K3	vysoké mezofilní a xerofilní	5

	křoviny	
L1	mokřadní olšiny	10
L2.2	údolní jasanovo olšové luhy	15
L2.3	tvrdé luhy nížinných řek	10
L2.4	měkké luhy nížinných řek	20
L3.1	hercynské dubohabřiny	50
L3.2	polonské dubohabřiny	60
L3.3	karpatské dubohabřiny	50
L3.4	panonské dubohabřiny	75
L4	suťové lesy	10
L5.1	květnaté bučiny	0,5
L5.3	vápnomilné bučiny	1
L5.4	acidofilní bučiny	0,5
L6.1	perialpidské bazofilní teplomilné doubravy	90
L6.2	panonské teplomilné doubravy na spraši	70
L6.3	panonské teplomilné doubravy na písku	50
L6.4	středoevropské bazofilní teplomilné doubravy	50
L6.5	acidofilní teplomilné doubravy	80
L7.1	suché acidofilní doubravy	50
L7.2	vlhké acidofilní doubravy	50
L7.3	subkontinentální borové doubravy	1
L7.4	acidofilní doubravy na písku	50

Plochy vybraných biotopů podle jednotlivých ORP poskytla Agentura ochrany přírody a krajiny ČR (AOPK ČR). Pro každou ORP byla plocha konkrétního biotopu redukována na základě expertního posouzení dle tab. 1. Celková plocha pravděpodobného výskytu lesů výmladkového původu v ORP pak byla spočtena jako součet redukovaných ploch biotopů. Vydělením celkové plochy pravděpodobného výskytu lesů výmladkového původu v ORP plochou lesů v rámci ORP byla charakteristika relativizována, čímž byl částečně odfiltrován vliv vysoké lesnatosti a velké rozlohy některých ORP.

Celková plocha typů biotopů, redukovaných na základě expertního posouzení činí v ČR 1390, 68 km², tj. 5,2 % současné plochy lesů v ČR. Tato plocha je v souladu s historickými údaji o výskytu výmladkových lesů na území ČR. Podle Reambulovaného katastru z roku 1900 se nízké a střední lesy vyskytovaly na ploše 1550 km², tj. 6,7 % plochy lesů (KADAVÝ et al. 2011). Digitalizací mapy dřevinného složení lesů (SVOBODA, WEINGARTEL 1941) byla zjištěna plocha pařezin a doubrav 1438, 27 km². Podobnou plochu – 1368, 58 km² – zaujímaly lesy sdružené a výmladkové i v poválečném období. Jejich podíl na ploše lesů v českých krajích činil 6,1 % (ČERMÁK 1955).

Předložená mapa byla vytvořena na základě databáze obsahující podíly hodnot plochy biotopů Natura 2000 s možným výskytem výmladkových lesů vzhledem k ploše lesa v rámci jednotlivých ORP (viz 8_Databáze_Podíl_biotopů_Natura2000.xlsx). Tato databáze byla v prostředí Geoinformačních Systémů (GIS) propojena s polygonovou geografickou informační vrstvou Obce s rozšířenou působností (zdroj: ARC ČR 500). Jako jednoznačný

identifikátor pro propojení atributové tabulky této vrstvy s danou databází bylo použito Číslo ORP, které je pro každé ORP unikátní a je shodné v obou datových zdrojích. Polygonová vrstva tímto získala veškeré atributy připojené databáze.

Následně byla tato polygonová vrstva vizualizována na základě hodnot podílu plochy biotopů Natura 2000 s možným výskytem výmladkových lesů vzhledem k ploše lesa v rámci jednotlivých ORP. Škála hodnot tohoto podílu ploch byla odstupňována do pěti kategorií, z nichž každé byla přidělena barva odpovídající gradientu zvolené barevné stupnice. Každý polygon reprezentující unikátní ORP tak na základě hodnoty daného podílu získal barvu odpovídající kategorii, do jejíhož rozmezí hodnot dané ORP spadalo.

Soulad údajů redukované plochy vybraných typů biotopů s možným výskytem lesů výmladkového původu, skutečné současné plochy lesů výmladkového původu a s výskytem lokalit starobylých pařezin potvrzují i výsledky průzkumu území ORP Kuřim (BUČEK, ČERNUŠÁKOVÁ 2015). Neredukovaná plocha vybraných typů biotopů je zde 1123 ha, tj. 41,08 % plochy lesů, redukovaná podle expertního posouzení 593 ha, tj. 21,68 % plochy lesa a terénním průzkumem zjištěná plocha lokalit s lesy výmladkového původu činí 553 ha, tj. 20,23 % plochy současných lesů. Starobylé pařeziny byly v ORP Kuřim zjištěny na 16 lokalitách s plochou 162 ha, tj. 5,93 % plochy současných lesů.

III) Návrh využití výsledku

Mapa bude využita při vymezení a hodnocení oblastí a lokalit starobylých pařezin v územních rámcích správních obvodů obcí s rozšířenou působností (ORP). ORP jako jednotka syntézy dat byla vybrána z důvodu vhodnosti pro následnou inventarizaci území, jakož i následnou péči a ochranu.

IV) Seznam použité související literatury

- BUČEK, A., DROBILOVÁ, L., FRIEDL, M. (2010): Starobylé výmladkové lesy v Brněnském biogeografickém regionu. In: Herber, V. (ed.): Fyzickogeografický sborník 8. Masarykova univerzita v Brně. s. 144–149
- ČERMÁK, K. /ed./ (1955): Textová část lesnického a mysliveckého atlasu. Ústřední správa geodesie a kartografie, Praha. 92 s.
- FRIEDL, M. (2008): Mapování skupin typů geobiocénů v EVL Pouzdřanská step – Kolby. In: Pancová Šimková, P. (ed.): Biodiverzita a cílový management ohrožených a chráněných druhů organismů v nízkých a středních lesích v soustavě Natura 2000. Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, Univerzita Palackého v Olomouci, Brno. s. 8.
- FRIEDL, M. (2011): Charakteristika doubrav a dubohabřin. In: Šimková, Machar, Jankovský: Biodiverzita a cílový management ohrožených a chráněných druhů organismů v nízkých a středních lesích v soustavě Natura 2000. Tarmag. Zpráva z řešení projektu 2007–2011. Mendelova univerzita v Brně a Univerzita Palackého v Olomouci, Brno. 271 s.
- CHYTRÝ, M., KUČERA, T., KOČÍ, M., GRULICH, V., LUSTYK, P. /eds./ (2010): Katalog biotopů České republiky. Ed. 2. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Praha. 445 s.
- KADAVÝ, J., KNEIFL, M., SERVUS, M., KNOTT, R., HURT, V., FLORA, M. (2011): Nízký a střední les – plnohodnotná alternativa hospodaření malých a středních vlastníků lesa – obecná východiska. Lesnická práce, Kostelec nad Černými lesy. 296 s.
- SVOBODA P., WEINGARTEL V. (1941): Mapa lesů podle dřevin v býv. protektorátě Čechy a Morava. Výzkumný ústav lesnické politiky a spravovědy Praha. Mapa 1:300 000

V) Seznam publikací, které předcházely výsledku a byly publikovány

BUČEK, A., ČERNUŠÁKOVÁ, L. (2015): Hodnocení významu lokalit starobylých pařezin na Kuřimsku. In: Černušáková, L. (ed.): Venkovská krajina 2015. Sborník z 13. ročníku konference. CZ-IALE a Lesnická práce, Hostětín. s. 15–22

VI) Specifikace zjištěných informací v databázi na elektronickém nosiči dat

Databáze obsahuje přehled ORP s jejich celkovou plochou, plochou lesů a podílem plochy vybraných typů biotopů s možným výskytem výmladkových lesů na ploše lesa v ORP.